



Ερμηνευτική και σημειωτική ανάλυση του εξωφύλλου και της δομής των περιεχομένων του περιοδικού: Ιστορία Εικονογραφημένη
Μαρία Μητσιάδη
mariamitsiadi@gmail.com

Εισαγωγή

Στην παρούσα έρευνα θα επιχειρήσουμε να εφαρμόσουμε μια ιστορική ανάλυση στο εξώφυλλο και στον πίνακα περιεχομένων του μηνιαίου περιοδικού: Ιστορία Εικονογραφημένη, τεύχος 158 και έτος κυκλοφορίας 1981. Στόχος της έρευνας είναι να ανιχνεύσουμε εκείνα τα σημεία που χρησιμοποιούν οι εκδότες, για να επιτύχουν τον στόχο τους, να δώσουν πληροφορίες στο αναγνωστικό τους κοινό και να αποκομίσουν περισσότερο οικονομικό όφελος, καθώς και να ανιχνεύσουμε με ποιους τρόπους επιτυγχάνονται αυτοί οι στόχοι. Για τον λόγο αυτό, θα καταγράψουμε τα σημεία που θεωρούνται καίρια και σημαντικά και με τη βοήθεια αυτών, θα αναλύσουμε τα σημεινόμενα και κατ' επέκταση, το είδος της πληροφορίας που εκπέμπεται στους αναγνώστες. Στο πρώτο κεφάλαιο θα αναφέρουμε τα πληροφοριακά στοιχεία που αφορούν στο περιοδικό. Στη συνέχεια στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στο πρόσωπο στο οποίο είναι αφιερωμένο το 158ο τεύχος, τη Μαντώ Μαυρογένους, ενώ στο τρίτο κεφάλαιο θα υποστηρίξουμε βιβλιογραφικά τη σημειωτική μέθοδο με την οποία θα αναλύσουμε το εξώφυλλο και τον πίνακα των περιεχομένων. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα καταγράψουμε και θα αναλύσουμε τα σημεία και τα σημεινόμενα, που θα μας βοηθήσουν στην ιστορική ανάλυση και στο τελευταίο κεφάλαιο θα προβούμε σε αποτελέσματα - παρατηρήσεις και συζήτηση επί των ευρημάτων.

Λέξεις - κλειδιά: Ιστορική - σημειωτική ανάλυση, εξώφυλλο, πίνακας περιεχομένων, περιοδικό: Ιστορία Εικονογραφημένη, τεύχος 158 (έτος κυκλοφορίας 1981)

Κεφάλαιο 1^ο:

Το περιοδικό: *Ιστορία Εικονογραφημένη*

Το περιοδικό «Ιστορία Εικονογραφημένη» ιδρύθηκε την 1^η Ιουλίου του έτους 1968 και αποτελεί ιδιοκτησία της «ΠΑΠΥΡΟΣ ΠΡΕΣΣ» ΕΠΕ. Εκδότρια και διευθύντρια το έτος 1981 ήταν η Ειρήνη Ι. Πουρνάρα. Διευθυντής σύνταξης ήταν ο Νίκος Αγγελής. Την ύλη των περιεχομένων επιμελούνταν η Μελίτα Τριβιζά και υπεύθυνη για τη σελιδοποίηση ήταν η Μαίρη Μπέλμπα.

Αποτελεί το παλαιότερο περιοδικό ποικίλης ιστορικής ύλης και κυκλοφορεί και στη σύγχρονη εποχή με διευθυντή έκδοσης και σύνταξης σήμερα τον κ. Διονύση Ν. Μουσμότη (Βασιλειάδης & Βαμβακίδου, 2017).

Στόχος του περιοδικού είναι η πληροφόρηση του ευρύτερου αναγνωστικού κοινού σε θέματα ιστορίας, όχι με τον τυποποιημένο τρόπο της Ιστορίας, που είναι η γραπτή και «αντικειμενική» παράθεση ιστορικών γεγονότων με γλώσσα επιστημονική και «ξύλινη», αλλά μια παρουσίαση των ιστορικών γεγονότων, πιο ανάλαφρη, πιο οικεία, πιο επικοινωνιακή, που εκτός από τις ιστορικές πληροφορίες κάνει χρήση και των εικόνων (πολυτροπικό υλικό).

Το περιοδικό εκτός από την πληροφόρηση του ευρύτερου κοινού αποσκοπεί φυσικά και στο οικονομικό κέρδος, κάνοντας χρήση π.χ. διαφημίσεων, αλλά και επιλέγοντας ενδιαφέροντα προς το ευρύ κοινό θέματα. Ο τρόπος παρουσίασης των θεμάτων γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να ελκύσει το ενδιαφέρον ακόμα και αυτών που δεν ενδιαφέρονται για τα καθεαυτό ιστορικά γεγονότα. Εκλαϊκεύει εν ολίγοις τα ιστορικά γεγονότα και τα κάνει πιο εύληπτα στο ευρύ κοινό (Βασιλειάδης & Βαμβακίδου, 2017).

Κεφάλαιο 2^ο:

Η Μαντώ Μαυρογένους

Η Μαντώ Μαυρογένους αποτελεί μια εξέχουσα μορφή της Ελληνικής Επανάστασης, μία από τις ελάχιστες γυναίκες (μαζί με τη Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα) που διακρίθηκαν στον Αγώνα. Οι πληροφορίες για τη ζωή και τη δράση της αντλούνται κυρίως από ξένους συγγραφείς τους οποίους φαίνεται ότι είχε σαγηνεύσει με την προσωπικότητά και την ομορφιά της και όχι από τους σύγχρονούς της, Έλληνες ιστορικούς και απομνηματογράφους, που αποσιώπησαν ή υποτίμησαν την προσφορά της στον Αγώνα.

Η Μαντώ (Μαγδαληνή στο βαπτιστικό της όνομα) Μαυρογένους γεννήθηκε το 1796 ή το 1797 στην Τεργέστη, όπου ο πατέρας της Νικόλαος Μαυρογένης, γόνος της ονομαστής φαναριώτικης οικογένειας των Μαυρογένηδων με καταγωγή από τις Κυκλάδες, ασχολούνταν με το εμπόριο. Η μητέρα της, Ζαχαράτη Χατζή Μπατή, γεννημένη στη Μύκονο αλλά με καταγωγή από τη Σπάρτη, ήταν πολύγλωσση και κρατούσε τα κατάστιχα των εμπορικών δραστηριοτήτων του άνδρα της. Σύμφωνα με τον Γάλλο φιλέλληνα στρατιωτικό και συγγραφέα, Μαξίμ Ρεμπό (1760-1842), η Μαντώ γνώριζε γαλλικά και ιταλικά. Ήταν προικισμένη μ' έναν γλυκύτατο χαρακτήρα, αλλά «όταν μιλάει για την ελευθερία της πατρίδας της, φλογίζεται, η συζήτηση ζωντανεύει και τα λόγια της κυλάνε με μια φυσική ευγλωττία που σου κρατούν την ανάσα».

Με την έναρξη της Επανάστασης, η Μαντώ Μαυρογένους από την Τήνο, όπου διέμενε μετά τον θάνατο του πατέρα της το 1818, έσπευσε στη Μύκονο (29 Δεκεμβρίου 1821 σύμφωνα με τον Κασομούλη) και πρωτοστάτησε στην εξέγερση των κατοίκων του νησιού. Διέθεσε μεγάλα χρηματικά ποσά για τον εξοπλισμό και την επάνδρωση μυκονιάτικων πλοίων και κατά τις πληροφορίες ξένων, κυρίως, περιηγητών έλαβε μέρος σε επιχειρήσεις εναντίον των Τούρκων στην Κάρυστο, στο Πήλιο και τη Φθιώτιδα (1823). Στις 11 Οκτωβρίου 1822 ηγήθηκε του αγώνα των κατοίκων της Μυκόνου για την απόκρουση της απόβασης των αλγερινών πειρατών στο νησί. Η παρουσία της αποσιωπάται από τους Έλληνες ιστορικούς, αλλά την αναφέρει ο Γάλλος περιηγητής, Φρανσουά Πουκεβίλ (1773-1838).

Από τις ελληνικές πηγές προκύπτει ότι το 1823 το Βουλευτικό αναγνώρισε με απόφασή του τις ως τότε υπηρεσίες της και της απένειμε το βαθμό του αντιστράτηγου. Τον Μάιο του 1825 η Μαντώ πρόσφερε στην κυβέρνηση ομολογίες 30.000 γροσίων και ζήτησε να διατεθούν, για να λάβει μέρος ή ίδια με όσους στρατιώτες θα της διέθετε η διοίκηση σε επιχειρήσεις εναντίον των Τουρκοαιγυπτίων. Η οικονομική ενίσχυση του Αγώνα από τη Μαντώ Μαυρογένους και γενικότερα η δράση της, όπως οι επιστολές της προς τις φιλελληνίδες της Γαλλίας και της Αγγλίας, κατέστησαν θρυλικό το όνομά της στους ευρωπαϊκούς φιλελληνικούς κύκλους και η προσωπογραφία της τυπώθηκε και κυκλοφόρησε το 1827 σε όλη την Ευρώπη.

Το 1825 ζούσε στο Ναύπλιο σ' ένα σχεδόν ερειπωμένο σπίτι. Οι πόροι της είχαν εξαντληθεί και αναγκαζόταν να εκποιεί ακίνητα της οικογένειάς της, που είχε στα νησιά των Κυκλάδων. Ο έρωτάς της για τον στρατηγό, Δημήτριο Υψηλάντη (1794-1832), προκάλεσε την αντίδραση του περιβάλλοντός του και πολλά κουτσομπολιά στο Ναύπλιο. Ο Υψηλάντης φαίνεται να της είχε υποσχεθεί γάμο, αλλά σύμφωνα με τον Μαυροκορδάτο, «επικράθη πάρα πολύ και απεφάσισε να πάρη το λόγο του οπίσω, όπου είχε δώσει προς αυτήν πριν ανακαλύψει τας μετά του κυρίου Βλακέρου σχέσεις της». Ο Βλακέρου, όπως τον αποκαλούσαν οι Έλληνες, ήταν ο Άγγλος φιλέλληνας, Έντουαρντ Μπλάκιερ (1779 - 1832), μία αμφιλεγόμενη προσωπικότητα, που έπαιξε ενεργό ρόλο στα δάνεια της ανεξαρτησίας.

Η αθέτηση της υπόσχεσης του Δημητρίου Υψηλάντη ότι θα τη νυμφευόταν, η ένδεια στην οποία είχε περιέλθει και η βίαιη απομάκρυνσή της από το Ναύπλιο το 1826 με εντολή του Ιωάννη Κωλέττη, υπήρξαν βαρύτατα πλήγματα για την ηρωίδα. Ενεργώντας απερίσκεπτα, υπέβαλε στην Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας (1827) ένα υπόμνημα - κατηγορητήριο κατά του Υψηλάντη, ζητώντας από τους πληρεξουσίους να δικαιώσουν την ίδια και να καταδικάσουν το στρατηγό. Σύμφωνα με τον πολιτικό και συγγραφέα, Νικόλαο Δραγούμη (1809-1879) στις «Ιστορικές Αναμνήσεις του: «Και εκ των ακροατών μία μόνη γυνή, η αντιστράτηγος Μαντώ Μαυρογένους, ήτις πωλήσασα τα εν Μυκόνω υπάρχοντα αυτής, ώρμησεν εις το πεδίο του Αγώνος, φορούσα μέλαιναν εσθήτα χρυσοπάρυφον και πILON ευρωπαϊκόν, ουχί βεβαίως του τελευταίου των Παρισίων συρμού, και διά νευμάτων αιτουμένη την ανάγνωσιν της ουδέποτε αναγνωσθείσης κατά τού Υψηλάντου αναφοράς». Το υπόμνημα της Μαυρογένους δεν αναγνώστηκε ποτέ, ούτε καν αναφέρεται στα πρακτικά της Συνέλευσης.

Νέα σχετική αναφορά υπέβαλε λίγες μέρες μετά την άφιξη στην Ελλάδα του Ιωάννη Καποδίστρια (1^η Φεβρουαρίου 1828). Ο πρώτος κυβερνήτης του νεοσύστατου ελληνικού κράτους αναγνώρισε τα ανδραγαθήματα και τις θυσίες της προς το έθνος και τις απένειμε τον τιμητικό βαθμό του αντιστράτηγου και μικρή σύνταξη. Παράλληλα, της ανέθεσε την εποπτεία του Ορφανοτροφείου του Ναυπλίου.

Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια (1831) τα προβλήματα επιβίωσης οξύνθηκαν για την ηρωίδα, ενώ επιδεινώθηκαν και οι σχέσεις με την οικογένειά της. Η μητέρα της, αλλά και ο σύζυγος της αδελφής της, την κατηγορήσαν ότι κατασπατάλησε τη μεγάλη οικογενειακή περιουσία. Αναγκάστηκε τότε να απευθύνει επιστολή προς τον βασιλιά Όθωνα και να του διεκτραγωδήσει την κατάστασή της. Δεν έλαβε καμία απάντηση.

Εγκαταστάθηκε στην Πάρο, όπου ζούσαν συγγενείς της, αλλά για κακή της τύχη θα προσβληθεί από τυφοειδή πυρετό. Ένα πρωινό του Ιουλίου του 1840 η ηρωίδα θα κλείσει για πάντα τα μάτια της σε ηλικία 44 ετών, λησμονημένη σχεδόν απ' όλους (<http://www.mixanitouxronou.gr/manto-mavrogenous-dimitrios-ipsilantis-o-erotas-sta-chronia-tis-epanastasis-pou-metatrapikese-asvesto-misos>).

Κεφάλαιο 3^ο: Ερμηνευτική και σημειωτική ανάλυση

Η σημειωτική μπορεί να εφαρμοστεί σε οτιδήποτε μπορεί να θεωρηθεί ότι σημαίνει κάτι (Chandler, 2017). Ασχολείται με τη μελέτη των σημείων και των συστημάτων σημασιοδότησης. Ο όρος για πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκε από τον Τζον Λοκ το 1690 σε μια μελέτη για την έννοια της κατανόησης. Αντικείμενο της σημειωτικής είναι πώς τα άτομα αποδίδουν, κωδικοποιούν και ανταλλάσσουν σημασίες και νοήματα. Ο όρος *σημείο* αναφέρεται σε οποιαδήποτε οντότητα η οποία είναι αντιπροσωπευτική (φέρει), ή στην οποία αποδίδεται ένα συγκεκριμένο νόημα (σημείο μπορεί να είναι ακόμα και μια ιδέα ή μια σκέψη). Η σημειωτική μάς παρέχει τα εργαλεία για την κριτική εξέταση των συμβόλων και για την έρευνα της ερμηνείας σε πολλούς τομείς. Μελετάει σε βάθος όλα τα φαινόμενα του πολιτισμού στις σημερινές κοινωνίες αλλά και στις κοινωνίες του παρελθόντος ως συστήματα σημείων.

Στις αρχές του 20ού αιώνα, κάποιοι καλλιτέχνες άρχισαν να απομακρύνονται από τη συλλογική – παραδοσιακή τέχνη και να διαμορφώνουν μια παγκόσμια γλώσσα, για να επικοινωνήσουν με όλους τους ανθρώπους και να μοιραστούν μαζί τους την επίπονη πορεία προς το υψηλό και το πνευματικό. Ο Νάουμ Γκάμπο αναφέρει ότι η σύγχρονη τέχνη φανέρωσε έναν παγκόσμιο νόμο: Πως τα στοιχεία της οπτικής τέχνης, όπως οι γραμμές, τα χρώματα, τα σχήματα, έχουν τις δικές τους δυνάμεις έκφρασης ανεξάρτητα από κάθε συσχετισμό με την εξωτερική θέαση του κόσμου, πως η ζωή τους και η λειτουργία τους είναι αυτοπρόβλητα ψυχολογικά φαινόμενα, ριζωμένα στην ανθρώπινη φύση, πως αυτά τα στοιχεία δε διαλέγονται σύμφωνα με ωφελμιστικές ή άλλες αιτίες, αλλά είναι άμεσα και οργανικά δεμένα με τις ανθρώπινες συγκινήσεις (Herbert, 1972).

Οι αλλαγές που επέφεραν στη τελευταία δεκαετία η σύγχρονη κοινωνία και η δημιουργία πολυτροπικών κοινωνιών, ανήγαγαν την εικόνα σε σημαντικότερο από το λόγο επικοινωνιακό μέσο (στο: Μιχαλοπούλου, χ.χ.). Με τον όρο «εικόνα» νοείται μια σειρά τρόπων (σχέδιο, φωτογραφία, σχεδιάγραμμα) οι οποίοι αντικατέστησαν ένα μέρος του γραπτού και το προφορικού λόγου και δίνουν τη δυνατότητα μετάδοσης και πρόσληψης μηνυμάτων. Επιπλέον, δεν είναι μόνο φορείς μετάδοσης και παραγωγής μηνυμάτων, αλλά αντιμετωπίζουν το θεατή ως ενεργητικό αναγνώστη και γι' αυτό το λόγο, καθίσταται αναγκαία η συστηματική διδασκαλία και η ανάλυση των πολυτροπικών κειμένων για την πρόσληψη και αποκωδικοποίηση της πραγματικότητας (στο: Μιχαλοπούλου, χ.χ.). Η οπτική γραμματική χρησιμοποιείται στην ανάλυση της εικόνας και αφορά στις σχέσεις που δομούνται ανάμεσα στα πρόσωπα, το χώρο και τα αντικείμενα, που απεικονίζονται, τις σχέσεις που αναπτύσσονται με το θεατή και τη δομή των εικόνων (Kress, στο: Μιχαλοπούλου, χχ).

Σήμερα η **κοινωνική σημειωτική** προσπαθεί να συνδυάσει τη συγχρονική περιγραφή της σημειωτικής με τη διαχρονική, δηλαδή, με την περιγραφή του πώς αλλάζουν και εξελίσσονται τα διάφορα σημειωτικά συστήματα. Η εμπλοκή περισσότερων του ενός σημειωτικών τρόπων για τη μετάδοση και κατανόηση νοημάτων οδήγησε στην εισαγωγή των όρων της *πολυτροπικότητας* και του δημιουργικού κειμένου. Θεωρούμε σήμερα μια σύνθεση επιμέρους σημειωτικών τρόπων οι οποίοι επηρεάζονται και διαπλέκονται μεταξύ τους (Kress, 1999).

Κατά συνέπεια, η κατανόηση ενός πολυτροπικού κειμένου προϋποθέτει μια περισσότερο πολύπλοκη διαδικασία αποκωδικοποίησης, καθώς έχουμε να κάνουμε με ένα πλέγμα κι όχι άθροισμα σημειωτικών κωδίκων. Αυτό απαιτεί από τον αναγνώστη να μπορεί να δει και να ερμηνεύει ξεχωριστά τα στοιχεία του πολυτροπικού κειμένου (λεκτικές πληροφορίες, εικόνες, σχέδια, φωτογραφίες κ.ά.), ενώ ταυτόχρονα να μπορεί να τα ανασυνθέσει όλα και να τα κατανοήσει ως συνεκτική ενότητα. Με άλλα λόγια, ο θεατής καλείται αρχικά ως λειτουργικός χρήστης να εντοπίσει και να αποκωδικοποιήσει τις διάφορες παροχές του κάθε σημειωτικού τρόπου (εικόνες, χάρτες, σχέδια κ.λπ.), για να μπορέσει να οικοδομήσει νόημα (ως δημιουργός νοημάτων), συνδέοντας την προηγούμενη εμπειρία και γνώση του σε σχέση με την προθετικότητα και το είδος του κειμένου με το οποίο έρχεται σε επαφή. Παράλληλα, στην προσπάθειά του να ερμηνεύσει το κείμενο, καλείται να λειτουργήσει κριτικά (ως κριτικός αναλυτής) απέναντι στις προθέσεις του δημιουργού του κειμένου, να οργανώσει και να παρουσιάσει με έναν συγκεκριμένο τρόπο τις πληροφορίες που θέλει να μεταδώσει, οπότε εμπλέκεται σε μια διαδικασία μετασχηματισμού των πληροφοριών (ως μετασχηματιστής/αναδιοργανωτής νοήματος) μέσω εσωτερικών διεργασιών, κατά την οποία θα πρέπει να ενεργοποιήσει τόσο τις δεξιότητες αποδόμησης και ανασύνθεσης όσο και τη γνώση που απέκτησε και να τις αξιοποιήσει με διαφορετικό τρόπο σε ένα διαφορετικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από χωρικού τύπου διατροφικές διατάξεις (Hill, 2005).

Η σχέση των σημείων μεταξύ τους καθορίζει την πληροφορία που φέρουν. Τα σημεία ως φορείς πληροφοριών προϋποθέτουν σημασιολογικά πλέγματα. Η γνώση αυτών δεν μπορεί να υφίσταται, αν αγνοούμε τα συμφραζόμενά τους (σημαντική). Τα σημεία πάντα καθορίζονται από έναν σκοπό και οι εικόνες σπανίως προκύπτουν τυχαία (πραγματιστική). Τα σημεία ποτέ δεν υπάρχουν από μόνα τους. Εκπροσωπούν πάντα κάτι άλλο. Η σιγματική μέθοδος εξετάζει τη σχέση του σημείου με το αντικείμενο που περιγράφει και το είδος των αντικειμένων με τα οποία έχουμε να κάνουμε κάθε φορά (Belting, 1995). Η μορφή είναι απλώς ένα προεικονογραφικό στάδιο πάνω στο οποίο οικοδομούνται κατά κάποιο τρόπο η εικονογραφική και κατόπιν η εικονολογική σημασία (Πανόφσκι, 1991). Το ερμηνευτικό τρίπτυχο που προτείνει ο Erwin Panofsky είναι το εξής: Στο 1ο στάδιο ερμηνείας της εικόνας (προ-εικονογραφική περιγραφή) αναφέρουμε αυτά που «βλέπουμε» στην αρχή της διερεύνησής μας. Δηλαδή, στην αναγνώριση των απεικονιζόμενων στοιχείων, όπως π.χ. σε διάφορα σημεία, γραμμές, σχήματα, μορφές, χρώματα κ.ά., καθώς και με κάποιες υποθέσεις για το τι εκφράζουν συναισθηματικά κ.λπ.. Σε δεύτερο επίπεδο, προχωρούμε στην Εικονογραφική ανάλυση (συμβατική σημασία) κατά την οποία ανιχνεύεται το θέμα της εικόνας και η συσχέτισή του με συμβάντα της εκάστοτε εποχής. Στο 3ο στάδιο ανάγνωσης, την Εικονολογική ερμηνεία (ουσιαστική σημασία, βαθύτερες αρχές οι οποίες αποκαλύπτουν τη βασική στάση ενός έθνους, μιας περιόδου, μιας κοινωνικής τάξης κ.λπ.), επιτυγχάνεται η κατανόηση και ερμηνεία γεγονότων, ιδεολογιών, νοοτροπιών και στάσεων μιας συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου (Panofsky, 1977).

Ο Douglas Kellner (1995) είναι υπέρμαχος της «πολυπρισματικής» προσέγγισης και υποστηρίζει ότι όσο περισσότερες θεωρίες έχει κανείς στη διάθεσή του τόσο περισσότερες εργασίες μπορεί να εκτελέσει και τόσο πιο συγκεκριμένα αντικείμενα και θέματα μπορεί να αντιμετωπίσει. Επιπλέον, όσο περισσότερες προοπτικές τείνει κανείς να φέρει σε ένα φαινόμενο τόσο καλύτερα μπορεί να το αντιληφτεί και να το κατανοήσει.

Κεφάλαιο 4^ο:

Ερμηνευτική και σημειωτική ανάλυση του εξωφύλλου και της δομής των περιεχομένων του περιοδικού:

Ιστορία Εικονογραφημένη

Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε το εξώφυλλο και τη δομή των περιεχομένων του περιοδικού: *Ιστορία Εικονογραφημένη*, τεύχος 158, Αύγουστος του 1981. Θα προβούμε πρώτα στη σημειωτική ανάλυση του εξωφύλλου και στη συνέχεια στην ανάλυση και ερμηνεία της δομής των περιεχομένων. Για να ερμηνεύσουμε το εξώφυλλο και τη δομή των περιεχομένων, κρίθηκε αναγκαίο να αναλύσουμε και να ερμηνεύσουμε την εικόνα και το γραπτό κείμενο. Πρόκειται για μια ανάγνωση των εικόνων σαν να είναι κείμενα και αναπαριστώμενος λόγος. Δηλαδή, την ανάλυση ενός έργου σαν να πρόκειται για γλωσσική αναπαράσταση μιας κατάστασης ή εμπειρίας. Προσπαθήσαμε να τα αποκωδικοποιήσουμε, για να αντιληφθούμε τα κρυφά μηνύματά τους, που δεν εκφράστηκαν μόνο με τον λόγο (Kress & Leeuwen, 1996).

4.1. Σημειωτική ανάλυση του εξωφύλλου

Για το εξώφυλλο θα χρησιμοποιήσουμε την ερμηνευτική και σημειωτική ανάλυση. Για το γλωσσικό υλικό την τυπολογία του Γ. Πλειού, όπου εντοπίζουμε τον διαχωρισμό σε «πραγματιστικό, νοηματικό και προπαγανδιστικό» δημόσιο λόγο και της Μ. Ρεπούση, όπου αναδεικνύονται ιστορικές έννοιες, που μπορούν να ταξινομηθούν σε έννοιες «μεθοδολογικού, επικοινωνιακού και οργανωτικού χαρακτήρα» (στο: Βασιλειάδης & Βαμβακίδου, 2017). Ως μέθοδο οπτικής ανάλυσης θα χρησιμοποιήσουμε τη σημειωτική, ενώ η περιγραφή και ανάλυση των εικόνων θα ακολουθήσει το μοντέλο των Kress και Leeuwen (1996).

Το εξώφυλλο του 158^{ου} τεύχους

Το εξώφυλλο αποτελείται από:

- A. Τον υπέρτιτλο στο μεσαίο προς τα αριστερά μέρος της σελίδας
- B. Το λογότυπο του περιοδικού στο πάνω αριστερό μέρος της σελίδας
- Γ. Τους επιμέρους τίτλους στο επάνω δεξιά μέρος του εξωφύλλου

Το χρώμα, που επικρατεί στο εξώφυλλο είναι το μαύρο, χρώμα που προσφέρει τη βάση και «αγκαλιάζει» τα επιμέρους στοιχεία, προσδίδοντάς τους περισσότερη ένταση και δύναμη. Το λογότυπο του περιοδικού είναι πλαισιωμένο με κόκκινο χρώμα, φόντο έντονο, που και αυτό προσβλέπει στο «να τραβήξει το μάτι του αναγνώστη». Η αντίθεση μαύρου και κόκκινου με τη σειρά της τονίζει τον τίτλο του περιοδικού ο οποίος είναι τυπωμένος με λευκό και μαύρο χρώμα. Επίσης, το μεγαλύτερο μέρος του εξωφύλλου αποτελείται από το πορτρέτο της Μαντώς στο οποίο κυριαρχεί το λευκό, το κόκκινο, το χρυσό και αποχρώσεις του γκρι-καφέ.



Εντύπωση προκαλούν τα λουλούδια που πλαισιώνουν το κάδρο, το κεφάλι, τα χέρια και τον βραχίονα της Μαντώς.

Ο υπέρτιτλος ο οποίος βρίσκεται στο κέντρο προς τα αριστερά της εικόνας, δίπλα από το πρόσωπο της Μαντώς, γίνεται άμεσα αντιληπτός και μας ενημερώνει ως προς το κύριο θέμα του συγκεκριμένου τεύχους: Τον έρωτα της Μαντώς. Ο τίτλος είναι γραμμένος με πεζά μαύρα γράμματα, προϊδεάζοντας ίσως τον αναγνώστη για το ατυχές τέλος του έρωτα. Ο υπέρτιτλος προμηνύει ότι το άρθρο - εκτός από τα λοιπά ιστορικά γεγονότα της επανάστασης του 1821- θα πληροφορήσει το ευρύ κοινό και για τα προσωπικά δεδομένα της Μαντώς τα οποία εκ των πραγμάτων έλαβαν χώρα στη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο. Ο τίτλος μικρός, λιτός και άμεσα αντιληπτός, αποτελείται μόνο από δύο ουσιαστικά και δύο άρθρα. Ο λόγος σύμφωνα με τον Πλειό (στο: Πλειός, 2001:67-79) κυμαίνεται ανάμεσα στον πραγματιστικό, γιατί καθορίζει ένα γεγονός υπαρκτό (τον έρωτα της Μαντώς με τον Δημήτριο Υψηλάντη), που επιθυμεί να το «κοινωνήσει» στο ευρύ κοινό και στο νοηματικό, γιατί τίποτα δεν μας εγγυάται ότι οι πληροφορίες που θα δοθούν θα είναι άκρως αντικειμενικές και ο συντάκτης αυτού του άρθρου δε θα διατυπώσει και δε θα διαμορφώσει το νόημα της πληροφορίας σύμφωνα με την προσωπική του θέαση και ιδεολογία (στο: Πλειός, 2001: 80-84). Η ιστορική έννοια που αναδεικνύεται με τον υπέρτιτλο είναι αφηγηματικού ιστορικού χαρακτήρα (Ρεπούση).

Το λογότυπο: «ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΑΠΥΡΟΣ - ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ» βρίσκεται στο πάνω αριστερό μέρος του εξωφύλλου, θέση που δηλώνει «το δεδομένο, το πριν, το ήδη γνωστό» σε ορθογώνιο πλαίσιο με κόκκινο φόντο, ενώ η επωνυμία είναι με άσπρα γράμματα και το μέγεθος της λέξης «ΙΣΤΟΡΙΑ» σε σχέση με τις υπόλοιπες είναι το μεγαλύτερο, δίνοντας ουσιαστικά την ταυτότητα του περιοδικού ως περιοδικού ιστορικής ύλης.

Οι επιμέρους τίτλοι, που βρίσκονται στο επάνω δεξιά μέρος του εξωφύλλου, υποδηλώνουν το τεκμηριωμένο, το πληροφοριακό υλικό του τεύχους.

Ο πρώτος επιμέρους τίτλος, «*Ο Μοσαντέκ και τα πετρέλαια*», βρίσκεται επάνω από τον δεύτερο επιμέρους τίτλο, καταδεικνύοντας έτσι το θέμα ως το πιο σημαντικό. Είναι γραμμένος με πεζά γράμματα κίτρινου χρώματος και μεγαλύτερου μεγέθους από το δεύτερο επιμέρους τίτλο. Το κίτρινο χρώμα, ένα χρώμα αισιόδοξο και ζωηρό, που εκλύει το βλέμμα και ενισχύει την προσοχή του θεατή μέσα στο μαύρο φόντο, δυναμώνει την ένταση και τη δύναμή του ως προς τους δέκτες του. Αποτελούμενος από δύο ουσιαστικά, ένα όνομα (Μοσαντέκ) και ένα ουσιαστικό (πετρέλαια) στον πληθυντικό αριθμό, δηλώνει τη σοβαρότητα του άρθρου και κεντρίζει το ενδιαφέρον των αναγνωστών, παραπέμποντας σε πληροφορίες οικονομικού περιεχομένου. Ο σύνδεσμος «και» ενώνει τα δύο ουσιαστικά με τα άρθρα τους, ολοκληρώνοντας την πρόταση-τίτλο. Ο λόγος είναι πραγματιστικός και αναφέρεται σε πραγματική πληροφορία επικοινωνιακού χαρακτήρα.

Ο δεύτερος επιμέρους τίτλος, «*Διεθνής αμνηστία*», βρίσκεται ακριβώς κάτω από τον πρώτο επιμέρους τίτλο, επίσης, με πεζά γράμματα, σε μικρότερο μέγεθος και με λευκό χρώμα. Η χρήση του λευκού πάνω στο μαύρο δημιουργεί την απόλυτη αντίθεση, προσελκύνοντας, έτσι, το βλέμμα του θεατή. Αποτελείται από δύο λέξεις (ουσιαστικά): «Διεθνής», που αφορά σε όλα τα έθνη και «Αμνηστία». Με τον τρόπο αυτό τονίζεται το περιεχόμενο της ύλης του περιοδικού που αφορά σε διεθνή θέματα και συγκεκριμένα σε αμφίροπα ιστορικά γεγονότα και δράσεις. Ο λόγος είναι πραγματιστικός και αναφέρεται σε πραγματική πληροφορία, επικοινωνιακού χαρακτήρα.

Η εικονογράφηση του εξωφύλλου

Η εικόνα που κυριαρχεί στο εξώφυλλο, είναι το πορτρέτο της Μαντώς στο οποίο εμπεριέχεται και ο υπέρτιτλος. Καλύπτει περίπου τα 4/5 της σελίδας και μονοπωλεί το βλέμμα του αναγνώστη. Η Μαντώ βρίσκεται ακριβώς στη μέση και κοιτάζει ευθεία μπροστά. Ενεργοποιεί τον θεατή και τον μετατρέπει σε ενεργητικό δέκτη του σήματος. Φοράει μια παραδοσιακή φορεσιά σε κόκκινο, λευκό και χρυσό χρώμα, παραπέμποντας στην καταγωγή της. Στο αριστερό χέρι κρατάει ένα μπουκέτο με λουλούδια, ενώ στο ίδιο χέρι, στον βραχίονα, έχει περασμένο ένα καλάθι γεμάτο, επίσης, με λουλούδια. Λουλούδια διακοσμούν και το κεφάλι της, στερεωμένα κάτω από μια κατάλευκη μαντίλα με περίτεχνο δέσιμο. Ένα κόσμημα στολίζει το λαιμό της Μαντώς, παραπέμποντας, έτσι στην καταγωγή και στην καλή οικονομική της κατάσταση. Τα δάχτυλα της ηρωίδας δε φέρουν κανένα δαχτυλίδι.

Πίσω από τον αριστερό της ώμο, στο φόντο, μαζί με τα δέντρα και με τα λουλούδια διακρίνουμε μαρμάρινα αγαλματίδια, ενώ πίσω από το δεξί της ώμο, διαφαίνονται μακρύτερα στο βάθος οικοδομήματα με κυκλικές στέγες, παραπέμποντας σε εκκλησίες με τρούλους.

Όλο το κάδρο συνολικά, με την Μαντώ αλλά και τη διακόσμηση του φόντου, ενισχύουν το νόημα του υπέρτιτλου, τον έρωτα της Μαντώς.

4.2. Σημειωτική ανάλυση της δομής των περιεχομένων

Η σελίδα με τα περιεχόμενα του 158^{ου} τεύχους χωρίζεται σε τρεις νοητικές κάθετες στήλες. Η στήλη στην δεξιά πλευρά της σελίδας περιέχει τα άρθρα και τον αριθμό των σελίδων που βρίσκονται αυτά. Η στήλη που βρίσκεται στην αριστερή πλευρά της σελίδας χωρίζεται σε δύο μέρη: Στο επάνω επαναλαμβάνεται το λογότυπο του περιοδικού και δίνονται πληροφορίες για το περιοδικό, όπως οι διευθύνσεις των γραφείων σύνταξης-εκτύπωσης και των γραφείων του λογιστηρίου-διαφημίσεων. Επίσης, αναφέρεται ότι αποτελεί ιδιοκτησία της «ΠΑΠΥΡΟΣ ΠΡΕΣΣ» Ε.Π.Ε. και αμέσως παρακάτω τα ονόματα: α) του εκδότη-διευθυντή, β) του διευθυντή σύνταξης, γ) του υπεύθυνου της επιμέλειας της ύλης και δ) του υπεύθυνου της σελιδοποίησης. Στο κάτω μέρος της στήλης επαναλαμβάνεται όλο το εξώφυλλο του τεύχους χωρίς, όμως, τον υπέρτιτλο. Ολόκληρη η σελίδα των περιεχομένων είναι σε άσπρο και μαύρο χρώμα. Στη μεσαία νοητή κάθετη στήλη δίνονται στο επάνω μέρος οι πληροφορίες: α) για το έτος κυκλοφορίας του περιοδικού: ΙΔ', β) για το τεύχος: 158, γ) για το μήνα και τη χρονολογία κυκλοφορίας του τεύχους: Αύγουστος 1981 και δ) η τιμή του τεύχους: 100 δραχμές. Στο κάτω μέρος της νοητής στήλης δίνονται πληροφορίες για το κύριο άρθρο του τεύχους, που είναι ο έρωτας της Μαντώς: «*Μαντώ Μαυρογένους-Δημήτριος Υψηλάντης, ένα ειδύλλιο που άνθησε στα δύσκολα χρόνια του Αγώνα και έσβησε άδοξα με έναν δραματικό χωρισμό. Ο άπιστος εραστής-αγωνιστής που αθέτησε την υπόσχεση γάμου. Η προδομένη καπετάνισσα κάνει απελπισμένες προσφυγές στον Καποδίστρια (σελ. 84)*». Πρόκειται για γεγονοτική εξιστόρηση, με πραγματιστικό αλλά και νοηματικό λόγο. Τα επίθετα (άπιστος, δραματικό) και οι μετοχές (προδομένη, απελπισμένες) προσδίδουν την υποκειμενικότητα του συντάκτη. Εξιστορεί πραγματικά ιστορικά γεγονότα και τα διανθίζει με προσωπικές πληροφορίες, που αφορούν στις δύο προσωπικότητες της ελληνικής επανάστασης. Οι έννοιες που αναδεικνύονται είναι επικοινωνιακού χαρακτήρα.

Τα περιεχόμενα του 158^{ου} τεύχους

Στη δεξιά κάθετη στήλη και μέσα σε γκρι φόντο παρατίθενται τα άρθρα που διακοσμούν την ύλη του συγκεκριμένου τεύχους. Δίνονται μπροστά από κάθε τίτλο και οι σελίδες στις οποίες αναφέρονται τα άρθρα. Όλα τα άρθρα είναι γραμμένα με κεφαλαία γράμματα. Παρατηρούμε ότι καταγράφονται 24 άρθρα, τα οποία είναι:

1. 4 ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ: Γενικός τίτλος, χωρίς να δίνει περισσότερες λεπτομέρειες. Δύο ουσιαστικά, το πρώτο (διάλογος), ενημερώνει τον αναγνώστη ότι πρόκειται για ένα άρθρο που έχει ως περιεχόμενό του κάποιο (αλλά δεν λέει ποιο) θέμα που αφορά στο δεύτερο ουσιαστικό (την ιστορία). Ο λόγος νοηματικός, λίγο αφηρημένος, λίγο καλλιτεχνικός, επικοινωνιακού και ιστορικού χαρακτήρα.

2. 7 ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ: Στο ίδιο μοτίβο είναι το δεύτερο άρθρο με το πρώτο ουσιαστικό ίδιο (διάλογος), επίσης, γενικού περιεχομένου και αναφέρεται αυτή τη φορά στο αναγνωστικό κοινό. Ο λόγος πραγματιστικός, επικοινωνιακού χαρακτήρα.

3. 12 ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ: Αυτό το άρθρο υπάρχει και ως επιμέρους τίτλος στο εξώφυλλο, που σημαίνει ότι ανήκει στην κύρια θεματολογία του τεύχους. Το περιεχόμενό του, άκρως ενδιαφέρον σε διεθνές επίπεδο με τα δύο «δυνατά» ουσιαστικά να προσδίδουν πραγματιστικό λόγο επικοινωνιακού και ιστορικού χαρακτήρα.

4. 23 ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΓΑΜΩΝ: Ο τίτλος έχει δύο ουσιαστικά. Είναι λόγος νοηματικός επικοινωνιακού χαρακτήρα και προκαλεί το ενδιαφέρον για το ποιο είναι το περιεχόμενό του. Πάντως δεν παραπέμπει σε άρθρο ιστορικού περιεχομένου.

5. 24 Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ: Κι εδώ το άρθρο δεν παραπέμπει σε περιεχόμενο ιστορικό. Κι εδώ έχουμε δύο ουσιαστικά που προκαλούν την περιέργεια του αναγνώστη με λόγο νοηματικό και ίσως πραγματιστικό, επικοινωνιακού χαρακτήρα.

6. 29 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΦΕ: Το πρώτο ουσιαστικό (ιστορία), ενώ παραπέμπει σε ιστορικά γεγονότα, εν τούτοις σε συνδυασμό με το δεύτερο ουσιαστικό (καφέ), προμηνύει ότι πρόκειται για ενημερωτικό άρθρο με τη σύγχρονη θέαση της ιστορίας. Ο λόγος είναι πραγματιστικός, ιστορικού χαρακτήρα.

7. 35 ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ: ΠΙΕΡ ΜΩΡΟΥΑ: Εδώ ο τίτλος είναι ακριβής με δύο ουσιαστικά (προσωπικότητες και ιστορίας), ένα επίθετο (σύγχρονης) και ένα ονοματεπώνυμο (Πιέρ Μωρούα). Ο λόγος είναι πραγματιστικός, επικοινωνιακού και ιστορικού χαρακτήρα.

8. 36 ΗΛΥΣΙΑ: ΕΝΑ ΠΑΝΑΚΡΙΒΟ ΠΑΛΑΤΙ: Ο τίτλος περιέχει δύο ουσιαστικά (Ηλύσια και παλάτι) και ένα επίθετο (πανάκριβο). Πρόκειται για λόγο νοηματικό και πραγματιστικό, ίσως λίγο προπαγανδιστικό και ιστορικού χαρακτήρα.

The image shows the cover of the magazine 'ΙΣΤΟΡΙΑ' (History) and its table of contents. The cover features the title 'ΙΣΤΟΡΙΑ' in large, bold letters, with the subtitle 'ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΗΝ' (Illustrated) below it. The cover also includes the text 'ΕΤΟΣ 10' (Year 10), 'ΤΕΥΧΟΣ 158' (Issue 158), 'ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1981' (August 1981), and 'ΔΡΧ. 100' (100 Drachmas). The cover text lists the following articles:

- ΡΑΦΕΙΑ - ΣΥΝΤΑΞΗ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ
- ΗΦΙΣΙΑΣ - ΑΝΔΡ. ΠΟΥΡΝΑΡΑ 6 - ΜΑΡΟΥΣΙ
- ΗΛ. 68.18.815 - Τ.Θ. 725 - ΤΕΛΕΞ 215.739
- ΡΑΦΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ (ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ -
- ΜΑΦΗΜΙΣΕΙΣ) ΒΟΥΛΗΣ 17 ΤΗΛ. 32.20.013
- ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: «ΠΑΠΥΡΟΣ ΠΡΕΣΣ» Ε.Π.Ε.
- Έκδότης - Διευθυντής
- Ειρήνη Ι. Πουρνάρα
- Διευθυντής Συντάξεως
- Νίκος Άγγελής
- Επιμέλεια ύλης
- Μελίτα Τριβιζά
- Σελιδοποίηση
- Μαίρη Μπέλμπα

The table of contents on the right lists the following articles:

- 4 ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΗΝ «ΙΣΤΟΡΙΑ»
- 7 ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ
- 12 ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ
- 23 ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΓΑΜΩΝ
- 24 Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
- 29 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΦΕ
- 35 ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ: ΠΙΕΡ ΜΩΡΟΥΑ
- 36 ΗΛΥΣΙΑ: ΕΝΑ ΠΑΝΑΚΡΙΒΟ ΠΑΛΑΤΙ
- 44 ΚΡΑΚΟΒΙΑ: Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ
- 56 ΔΟΛΟΦΟΝΙΕΣ ΠΑΓΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΩΝ
- 65 ΤΟ «ΑΛΛΟ» ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΦΡΑΝΚ
- 69 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ
- 76 ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ
- 84 ΜΑΝΤΩ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ - ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΨΗΛΑΝΤΗΣ
- 90 Ο ΜΟΣΑΝΤΕΚ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ
- 100 ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΠΛΟΙΟ: ΚΑΤΑΔΡΟΜΙΚΟ -ΚΟΥΗΝ ΜΑΙΡΥ-
- 101 ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟ: «ΦΗΖΕΛΕΡ F1 156»
- 102 ΣΑΜΠΟΛΛΙΟΝ: ΟΙ ΠΥΡΑΜΙΔΕΣ ΜΙΛΗΣΑΝ
- 112 ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΡΕΠΙΑ: ΤΟ ΚΑΣΤΡΟΜΟΝ ΣΤΗΡΟ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ
- 116 ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ
- 118 ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ
- 119 Η «ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΧΘΕΣ»
- 124 Η «ΜΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ» ΑΠΟ ΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
- 126 ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ

- 9. 44 ΚΡΑΚΟΒΙΑ: Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ:** Ο τίτλος αποτελείται από τρία ουσιαστικά (Κρακοβία, καρδιά και Πολωνία) και ένα επίθετο (μεσαιωνική). Ο λόγος πραγματιστικός, εθνοτικού και ιστορικού χαρακτήρα.
- 10. 56 ΔΟΛΟΦΟΝΙΕΣ ΠΑΠΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΩΝ:** Ο τίτλος με τρία ουσιαστικά (δολοφονίες, παπών, προέδρων) παραπέμπει σε γεγονότα που προκαλούν το ενδιαφέρον των αναγνωστών. Ο λόγος πραγματιστικός, ιστορικού χαρακτήρα.
- 11. 65 ΤΟ «ΑΛΛΟ» ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΦΡΑΝΚ:** Ο τίτλος με ένα ουσιαστικό (ημερολόγιο) και ένα ονοματεπώνυμο (Άννα Φρανκ), αλλά η λέξη «άλλο» μέσα σε εισαγωγικά προκαλεί και εξάπτει τη φαντασία των αναγνωστών. Ο λόγος νοηματικός, επικοινωνιακού χαρακτήρα.
- 12. 69 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ:** Ο τίτλος με ένα ουσιαστικό (δημοσιογραφία) και ένα επίθετο (ηλεκτρονική), θεωρείται για εκείνη την εποχή ότι ανήκει στη σύγχρονη ιστοριογραφία. Ο λόγος πραγματιστικός, ιστορικού χαρακτήρα.
- 13. 76 ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ:** Ένα επίθετο (αμερικάνικα) και ένα ουσιαστικό (υποβρύχια) παραπέμπουν σε συγκεκριμένες πληροφορίες που αφορούν στα αμερικάνικα υποβρύχια. Ο λόγος πραγματιστικός, ιστορικού χαρακτήρα.
- 14. 84 ΜΑΝΤΩ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ - ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ:** Ο τίτλος διαφέρει από τον υπέρτιτλο του εξωφύλλου, παρότι πρόκειται για το ίδιο άρθρο. Ενώ στο εξώφυλλο ο υπέρτιτλος αναφέρει: Ο έρωτας της Μαντώ, στον πίνακα περιεχομένων ο τίτλος είναι διαφορετικός: Μαντώ Μαυρογένους - Δημήτριος Ψηλάντης. Δύο ονοματεπώνυμα χωρίς τη λέξη: Έρωτας. Δύο γνωστές προσωπικότητες της ελληνικής επανάστασης. Ο λόγος πραγματιστικός, ιστορικού και επικοινωνιακού χαρακτήρα.
- 15. 90 Ο ΜΟΣΑΝΤΕΚ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ:** Αυτός ο τίτλος, βρίσκεται μέσα σε ένα ορθογώνιο πλαίσιο, τονίζοντας με αυτό τον τρόπο τη σημαντικότητά του. Σημειολογικά αυτή η επισήμανση δηλώνει ότι πρόκειται για το κύριο και πιο σημαντικό άρθρο του συγκεκριμένου τεύχους. Το ένα όνομα (Μοσαντέκ) και το ένα ουσιαστικό (πετρέλαια) μας παραπέμπουν σε θέμα με οικονομικό ενδιαφέρον. Ο λόγος είναι πραγματιστικός, ιστορικού και επικοινωνιακού χαρακτήρα.
- 16. 100 ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΠΛΟΙΟ: ΚΑΤΑΔΡΟΜΙΚΟ «ΚΟΥΗΝ ΜΑΙΡΥ»:** Ένα άρθρο ιστορικού περιεχομένου. Ένα ουσιαστικό (πλοίο), δύο επίθετα (πολεμικό, καταδρομικό) και ένα ονοματεπώνυμο (Κουήν Μαίρυ). Ο λόγος πραγματιστικός, ιστορικού χαρακτήρα.

- 17. 101 ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟ: «ΦΗΖΕΡΕΛ Fi 156»:** Στο ίδιο μοτίβο ο τίτλος με τον προηγούμενο, μόνο που αυτή τη φορά, αφορά σε αεροπλάνο. Ένα ουσιαστικό (αεροπλάνο), ένα επίθετο (πολεμικό) και ένα ονοματεπώνυμο (Φήζερελ) με διακριτικά στοιχεία το αγγλικό Fi και τον αριθμό 156. Ο λόγος πραγματιστικός, ιστορικού περιεχομένου.
- 18. 102 ΣΑΜΠΟΛΛΙΟΝ: ΟΙ ΠΥΡΑΜΙΔΕΣ ΜΙΛΗΣΑΝ:** Με λόγο πραγματιστικό και αυτός ο τίτλος, ιστορικού χαρακτήρα, δηλώνει ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο, που το εγγυάται το όνομα του, Σαμπολιόν (ο πρώτος που αποκρυπτογράφησε τα ιερογλυφικά στις πυραμίδες της Αιγύπτου). Με ένα όνομα (Σαμπολιόν), ένα ουσιαστικό (πυραμίδες), μυθικό και ιστορικό συνάμα, που παραπέμπει άμεσα σε έναν συγκεκριμένο τόπο (Αίγυπτο) κι ένα ενεργητικό ρήμα επικοινωνιακό (μίλησαν) εξάπτουν την περιέργεια και το ενδιαφέρον του αναγνώστη.
- 19. 112 ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΡΕΙΠΙΑ: ΤΟ ΚΑΣΤΡΟΜΟΝΑΣΤΗΡΟ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ:** Ο τίτλος μεγάλος, με 2 ουσιαστικά (καστρομονάστηρο και ερείπια), ένα εθνόσημο (Πάτμος) κι ένα επίρρημα (ανάμεσα), έχει λόγο πραγματιστικό και νοηματικό, ιστορικού χαρακτήρα. Προϊδεάζει τον αναγνώστη για την ενδιαφέρουσα πληροφορία που εμπεριέχει και η οποία αφορά σε έναν συγκεκριμένο τόπο (την Πάτμο) κι ένα συγκεκριμένο θρησκευτικό-ιστορικό μνημείο (το καστρομονάστηρο του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου και το σπήλαιο της Αποκάλυψης).
- 20. 116 ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ:** Ο τίτλος είναι γενικός, χωρίς να συγκεκριμενοποιεί ποιες γλώσσες θα αναφερθούν σε αυτό το τεύχος. Ένα ουσιαστικό (γλώσσες) κι ένα επίθετο (ευρωπαϊκές), με λόγο πραγματιστικό, ιστορικού χαρακτήρα. Μάλλον πρόκειται για μόνιμη στήλη (αν και δεν το αναφέρει πουθενά και σε κάθε τεύχος πραγματεύονται από μία ευρωπαϊκή γλώσσα). Η ασάφεια του τίτλου προκαλεί τον αναγνώστη να πάει στη σελίδα 116, για να ανακαλύψει σε ποια γλώσσα θα αναφερθεί το παρόν άρθρο.
- 21. 118 ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ:** Ο τίτλος στο ίδιο μοτίβο με το προηγούμενο άρθρο είναι, επίσης, γενικός, δεν αναφέρεται σε κάποιο συγκεκριμένο ιστορικό βιβλίο. Ένα επίθετο κι ένα ουσιαστικό, που παραπέμπουν στην ιστοριογραφία και προκαλούν το ενδιαφέρον των αναγνωστών για το ποιο ακριβώς είναι το περιεχόμενο του άρθρου. Ο λόγος πραγματιστικός, αλλά μπορεί να είναι και νοηματικός (εάν πρόκειται για υποκειμενικές απόψεις των συντακτών), ιστορικού ή και προπαγανδιστικού περιεχομένου.
- 22. 119 Η «ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΧΘΕΣ»:** Ο τίτλος βρίσκεται ανάμεσα σε εισαγωγικά, παραπέμποντας σε μια ασάφεια ως προς το περιεχόμενο του άρθρου, ο λόγος νοηματικός και ίσως ιστορικού ή προπαγανδιστικού χαρακτήρα. Δεν διευκρινίζει για το τι πρόκειται να διαβάσει ο αναγνώστης. Σίγουρα πρόκειται για πληροφορίες του παρελθόντος, αλλά δεν τις εντάσσει σε κάποιο συγκεκριμένο πλαίσιο (ιστορικό, κοινωνικό κ.λπ.).
- 23. 124 Η «ΜΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ» ΑΠΟ ΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ:** Κι εδώ ένα μέρος του τίτλου βρίσκεται εντός εισαγωγικών, πράγμα που μας δηλώνει ότι είναι προϊόν του συντάκτη και μάλλον δεν είναι δόκιμος όρος ευρέως γνωστός και αποδεκτός. Τα τρία ουσιαστικά (αρχεία, κράτους, ιστορία), μας παραπέμπουν σε πραγματιστικό λόγο, ιστορικού και επικοινωνιακού χαρακτήρα. Μας προϊδεάζει ότι πρόκειται για ιστορικά ντοκουμέντα που αναδύονται από τη μελέτη κάποιων δεδομένων του γενικού αρχείου του κράτους.
- 24. 126 ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ:** Τρία ουσιαστικά κι ένας γενικός τίτλος, αλλά πολύ ενδιαφέρων. Το άρθρο ενδιαφέρει το ευρύ κοινό και υπόσχεται πληροφορίες που μπορούν να φανούν χρήσιμες σε όποιον θέλει να γνωρίσει περισσότερες λεπτομέρειες για το επώνυμό του ή την ιδιαίτερη πατρίδα του. Το περιεχόμενο του άρθρου ανήκει στην ευρύτερη περιοχή της ιστορικής επιστήμης και περισσότερο της γλωσσολογίας. Ο λόγος είναι πραγματιστικός και νοηματικός, επικοινωνιακού και ιστορικού χαρακτήρα.

Κεφάλαιο 5^ο:

Αποτελέσματα - Παρατηρήσεις - Συζήτηση

Ολοκληρώνοντας την ερμηνευτική και σημειωτική ανάλυση του εξωφύλλου και της δομής των περιεχομένων του 158^{ου} τεύχους του περιοδικού, «Ιστορία Εικονογραφημένη», καταλήγουμε στις παρακάτω παρατηρήσεις:

- Πρόκειται για ένα περιοδικό που αποσκοπεί να παρουσιάσει τα διάφορα ιστορικά γεγονότα με εκλαϊκευμένο τρόπο, έτσι ώστε να κεντρίσει το ενδιαφέρον όσο το δυνατόν μεγαλύτερου αναγνωστικού κοινού.
- Δεν απευθύνεται μόνο σε ειδικούς μελετητές της ιστορίας, αλλά αποσκοπεί σε κοινό χωρίς ειδικές ιστορικές γνώσεις.
- Τα ιστορικά γεγονότα παρουσιάζονται με ποιο επικοινωνιακό τρόπο και λόγο.
- Οι τίτλοι των άρθρων, παρότι έχουν πραγματιστικό λόγο, εν τούτοις έχουν χαρακτήρα επικοινωνιακό.
- Η ύλη του περιοδικού είναι ποικίλη, έτσι ώστε να έχει απήχηση σε ευρύτερο αναγνωστικό κοινό. Έτσι, παρατηρούμε ότι υπάρχουν άρθρα που ανήκουν στην παραδοσιακή ιστορία και άρθρα που προσφέρονται με τη σύγχρονη εκδοχή της, που είναι η ιστορία με τις πολλές θεάσεις.
- Τα χρώματα του περιοδικού είναι έντονα, χαρούμενα και ενεργοποιούν το ενδιαφέρον του αναγνώστη.
- Το εξώφυλλο του τεύχους είναι ελκυστικό. Το βλέμμα της Μαντώσ εγκλωβίζει το βλέμμα του αναγνώστη και «ανοίγει» διάλογο επικοινωνίας με θέμα... τον άτυχο έρωτα!
- Η σελίδα των περιεχομένων, δομημένη σε τρεις κάθετες στήλες, οργανώνει με τάξη τις πληροφορίες, που εκπέμπει στους αναγνώστες.
- Τα γράμματα των τίτλων στη σελίδα των περιεχομένων είναι κεφαλαία, δηλώνοντας ενδόμυχα τη σοβαρότητα των άρθρων, ενώ στο εξώφυλλο είναι πεζά, αποσκοπώντας στην οικειότητα της «πρώτης ματιάς».

Οι συντάκτες του περιοδικού δεν αρκέστηκαν μόνο στον ιστορικό παραδοσιακό λόγο. Για να προσελκύσουν περισσότερους αναγνώστες, δημιούργησαν ένα πολυτροπικό κείμενο, κάθε σημείο-σύμβολο του οποίου εκπέμπει τη δική του πληροφορία στον αναγνώστη. Τα χρώματα, τα γράμματα και οι προτάσεις, τα κάδρα, τα κεντραρίσματα κ.λπ. γίνονται *πομποί* με το δικό τους λόγο και το δικό τους διάλογο με τους *δέκτες*.

Βιβλιογραφία

- Βασιλειάδης, Γ., Βαμβακίδου, Ι. (2017). Ιστορία Εικονογραφημένη (1968). Δημόσια Ιστορία και επιλογές μνήμης, σημειώσεις από το μάθημα: *Ιστοριογραφία στον 21^ο αιώνα*, του Π.Μ.Σ. του Π.Δ.Μ.
- Μιχαλοπούλου, Κ. (Χ.Χ.). «Αναγνώσεις» έργων τέχνης: Ο ρόλος της εικόνας – παραδείγματα από τη διδακτική αξιοποίηση έργων ζωγραφικής στο νηπιαγωγείο. Στο: Βίωμα, Μεταφορά και Πολυτροπικότητα: *Εφαρμογές στην Επικοινωνία, την εκπαίδευση τη μάθηση και τη γνώση*, επμ. Μ. Πουρκός & Ε. Κατσαρού. Αθήνα: Νησίδες.
- Belting, H. κ.α.(1995). *Εισαγωγή στην ιστορία της τέχνης*, μτφ. Γυιόκα Λ. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Herbert R. L., (1972). *Η σύγχρονη τέχνη*, Αθήνα: Σχήμα.
- Hill, J. (2005). *Introductory Phisics*, London: Macmillan.
- Kellner, D. (1995). *Media culture*. London: Routledge,
- Kress, G. (1999). *Education of the 21st centuary*. Inaugural Lecture. Institute of education. University of London.
- Kress, G. & Van Leeuwen, T. (2010) *Η ανάγνωση των εικόνων*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Πανόφσκι, Έ. (1991). *Μελέτες Εικονολογίας*, μετάφραση Α. Παππάς, Αθήνα: Νεφέλη.
- Ranofsky, E. (1977). *Kunsttheori und Einzelwerk*, Koln: Wien.
- Πλειός, Γ. (2001). Ο Λόγος της εικόνας. Ιδεολογία και πολιτική, Αθήνα, Παπαζήσης, 2001.

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

Daniel Chandler [Semiotics for Beginners by Daniel Chandler \(visual-memory.co.uk\)](http://visual-memory.co.uk) ημερομηνία προσπέλασης, 08/04/2024.

<http://www.mixanitouxronou.gr/manto-mavrogenous-dimitrios-ipsilantis-o-erotas-sta-chronia-tis-epanastasis-pou-metatrapike-se-asvesto-misos>, ημερομηνία προσπέλασης, 08/04/2024.